

Avaluacions de l'Àrea de Ciències de la Salut: Llicenciat en Odontologia UB (1r i 2n cicle)

Introducció

La titulació d'Odontologia de la UB va ser avaluada dins el programa d'avaluació institucional de l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari a Catalunya de 1999. La constitució i formació del comitè d'avaluació intern va tenir lloc el mes de juny de 1999. El procés d'autoavaluació es va perllongar per un espai de deu mesos fins que el comitè intern no va tenir elaborat l'autoinforme.

El comitè extern que va avaluar la titulació d'Odontologia va ser nomenat per l'Agència el febrer de 2000. El comitè estava compost per tres membres: dos acadèmics i un professional, tots ells relacionats amb el camp de l'odontologia. A més a més, durant l'avaluació externa, el comitè va tenir assessorament metodològic per part de l'Agència.

Pel que fa als processos d'avaluació interna i externa és de destacar que, en general, van discórrer amb normalitat.

Context institucional

La Facultat d'Odontologia procedeix de la transformació de l'antiga Escola d'Estomatologia, on s'impartia l'especialitat mèdica d'estomatologia, en virtut de la llei 30/1986 de 17 de març i com a conseqüència de la necessitat d'adaptar els estudis de l'Estat espanyol a les directrius comunitàries existents en aquells moments. Es restableix, doncs, un títol que ja havia existit entre 1901 i 1948, responent a una necessitat sanitària i social per fer efectiva la prevenció, atenció i rehabilitació en matèria de salut dental. El pla d'estudis de 1987 (BOE de 2 d'abril de 1987) va ser pioner en l'aplicació del sistema de crèdits, seguint la filosofia de la LRU.

Odontologia és una de les 34 titulacions de cicle llarg que s'imparteixen a la UB. El nombre d'alumnes matriculats a la llicenciatura el curs 1998/99 és de 609, l'u per cent del total de la UB. Respecte de les titulacions de cicle llarg, el nombre de matriculats a la titulació representa l'1.4% dels alumnes de la UB, que és l'única universitat que imparteix la titulació a Catalunya i una de les vuit que ho fa a tot l'Estat.

Taula 1. Dades generals de la UB

	Odontologia, UB
Alumnes de l'ensenyament	609
Alumnes de l'ensenyament a tot Catalunya	609
Alumnes totals matriculats a la UB	59.686
Alumnes de cicle llarg a la UB	43.409
% Alumnes respecte dels alumnes totals de la UB	1%
% Alumnes respecte dels alumnes de cicle llarg de la UB	1.4%
% Alumnes respecte del total d'alumnes de la titulació a Catalunya	100%

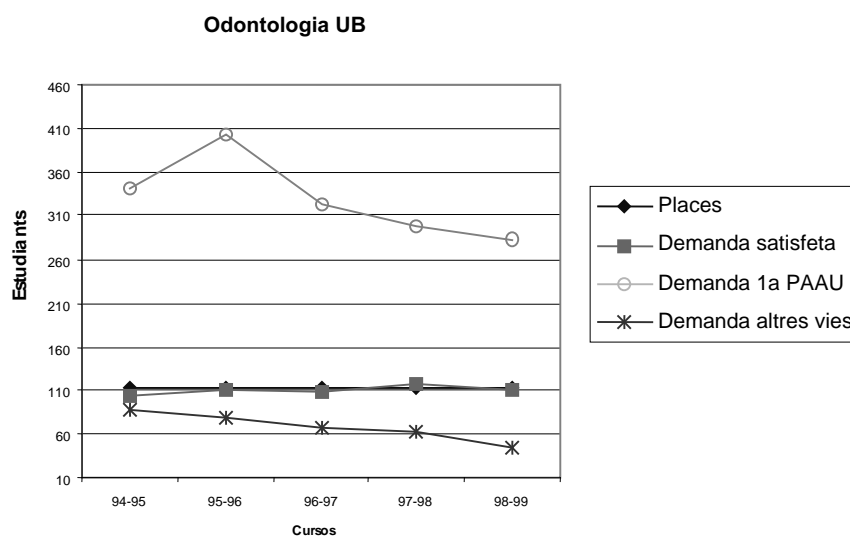
Accés

La titulació d'Odontologia de la UB ofereix 114 places de nou ingrés als estudis. L'accés a la titulació és fa a través de l'opció B, Biosanitària, per als alumnes de COU, i l'opció de Ciències de la Salut per als de PAAU/LOGSE. La demanda en primera opció el curs acadèmic 1998/99 es va situar en 328, de les quals, 283 eren via PAAU. La demanda en

primera opció global ha disminuït en 100 peticions des del curs 1994/95 i la mateixa tendència s'observa en la demanda via PAAU i altres vies. La demanda satisfeta es va situar en el 96% –110 alumnes de nou ingrés. Segons un estudi de la facultat, el 84% dels alumnes matriculats prové de la via PAAU, un 6% és titulat d'una altra carrera universitària, el 4% accedeix per la via de majors de 25 anys, el 2% per canvi de carrera i el 4% restant a través d'altres vies.

Taula 2. Notes de tall. Evolució 1994/99

Titulació	Via PAAU					Altres Vies				
	1994/95	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	1994/95	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99
Odontologia, UB	6.62	6.80	6.86	6.87	6.89	-	-	-	-	-

La nota de tall de la titulació el curs 1998/99 va ser de 6.89 i s'ha mantingut pràcticament constant durant els tres últims cursos, tot i que ha augmentat des del curs 1994/95 en 2.7 dècimes.

Taula 3. Demanda de accés a la titulació. Curs 1998/99

Titulació	Places ofertes	Demanda global	Ratio demanda/oferta	Demanda 1a opció		Demanda satisfeta global
				PAAU	Altres	
Odontologia, UB	114	328	2.9	283	45	110

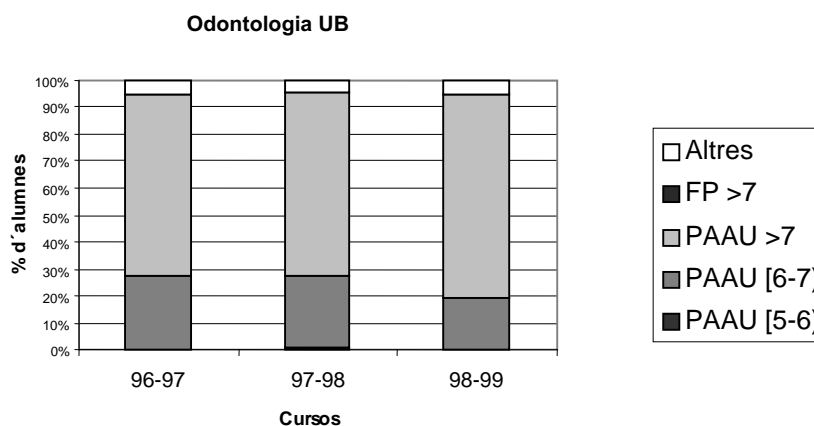
Places ofertes a Catalunya: 114
Demanda en 1a opció a Catalunya: 328

La distribució dels alumnes matriculats a la titulació pràcticament s'ha mantingut constant els últims tres cursos acadèmics. Destaca l'alt percentatge d'alumnes via PAAU amb notes de tall superiors a 7, que en l'últim curs acadèmic es va situar en el 75% del total de matriculats.

Taula 4. Distribució dels alumnes de 1r curs per notes i via d'accés

Titulació	Via de accés PAAU								
	Curs 1996/97			Curs 1997/98			Curs 1998/99		
	[5-6)	[6-7)	>7	[5-6)	[6-7)	>7	[5-6)	[6-7)	>7
Odontologia, UB	0	27.5	67	1	26	68	0	19	75

Totes les dades s'ofereixen en percentatge.

Metes, objectius i planificació

La titulació d'Odontologia de la UB fonamenta els seus objectius sobre la base de diversos documents bàsics: la directiva europea 617/86, els decrets de directrius del títol i els diferents preàmbuls dels diversos plans d'estudi. Tots aquests documents proporcionen pautes útils pel que fa a matèries a impartir i responsabilitats i competències professionals, encara que no estableixen el nivell d'aptitud per poder exercir la professió i deixen en mans de la universitat i del personal docent les pautes d'avaluació que, segons el seu criteri, són necessàries per als requeriments d'un exercici professional responsable. Els objectius que estableix el pla d'estudis són proporcionar els coneixements, habilitats i actituds per a la prevenció, diagnòstic i tractament de les anomalies i malalties de les dents, la boca, la mandíbula i els teixits corresponents; formar l'alumne en el mètode científic aplicat a l'estudi, l'avaluació i la solució dels problemes de salut dental; preparar l'alumne perquè continuï individualment la seva formació durant tota la seva vida professional i capacitar-lo perquè pugui orientar-se eventualment cap a l'especialització, la investigació i la docència.

Malgrat aquesta definició general dels objectius de la titulació, pel que fa a la formació acadèmica, es detecta la manca d'una descripció consensuada del perfil de l'odontòleg i, com a conseqüència, una certa contradicció entre els objectius i el perfil i l'organització de la docència per assolir les fites marcades.

La titulació no disposa de cap estudi de planificació pel que fa a infraestructura, recursos humans i organització de la gestió. La facultat no té institucionalitzat un programa de qualitat i no hi ha indicadors interns per avaluar el funcionament de la titulació.

El programa de formació

El pla d'estudis de la titulació va ser publicat al BOE, el 21 de gener de 1993. Consta de 375 crèdits distribuïts en dos cicles. El primer cicle té una estructura semestral –4 semestres– i 150 crèdits, mentre que el segon cicle té una estructura anual –3 anys– i 225 crèdits. La distribució de les assignatures en el pla d'estudis està pensada de forma que l'alumne s'especialitzi progressivament. Durant els dos primers semestres s'imparteixen les matèries bàsiques medicobiològiques i durant el tercer i quart semestres les matèries mèdiques generals. El segon cicle és, en canvi, de contingut exclusivament odontològic. Durant el tercer i quart curs s'avança progressivament en el coneixement de les diferents àrees específiques de l'odontologia: odontopediatria, ortodòncia, cirurgia bucal, etc., i durant el cinquè curs, s'aprofundeixen els coneixements adquirits i s'integren en assignatures que abasten una tipologia de pacients molt més àmplia. La titulació defineix les assignatures optatives de forma àmplia i flexible, procurant un increment en la cooperació interfacultativa en l'àmbit de les Ciències de la Salut i la tendència és fomentar el treball personal de l'estudiant.

Taula 5. El programa de formació

Odontologia, UB	
Publicació en el BOE	21.01.93
Anys de durada	5
Pla d'estudis	
Crèdits troncal i obligatoris	300
<i>Teoria</i>	142.5
<i>Pràctica</i>	157.5
Crèdits optatius	37.5
Crèdits de lliure elecció	37.5
<i>Total</i>	375
Grau mínim de practicitat	
Oferta de crèdits optatius propis (PE)	370.5
Nombre d'assignatures optatives ofertes	55
% d'optatives al pla d'estudis	10%
Relació d'optativitat	9.9
Projecte final de carrera/<i>Pràcticum</i>	
Pràctiques en empreses	No

De les 55 assignatures optatives ofertes per la titulació, 35 corresponen a treballs dirigits dels alumnes. A cada una d'aquestes assignatures es poden matricular dos o tres estudiants.

Es valora molt positivament l'alt grau de practicitat de la titulació, que se situa en un mínim del 52% i que pot arribar a ser del 70%, depenent de les assignatures optatives que finalment acabin cursant els estudiants. La relació d'optativitat és molt àmplia, de forma que s'ofereixen gairebé deu cops més crèdits optatius dels mínims necessaris per obtenir el títol oficial. El pla d'estudis té establerts requisits de pas entre els dos cicles i entre diferents assignatures.

Pel que fa als programes de les assignatures, es recomana que incorporin els seus objectius generals i la seva metodologia docent, aspectes que no són d'obligada inclusió a la titulació i el tractament dels quals és molt desigual. Es recomana, també, especificar clarament a tots els programes els criteris d'avaluació, així com els procediments de revisió d'exàmens. És igualment necessària la unificació dels criteris en l'elaboració dels plans docents, de forma

que es pugui confeccionar una guia de l'estudiant que contingui els programes de totes les assignatures.

Existeixen problemes d'encavalcament de continguts entre assignatures encara no resolta a la titulació. Igualment, el contingut d'algunes d'elles està inadequadament distribuït al llarg del temps. Això és especialment significatiu en el cas de les assignatures de caràcter medico-biològiques i mèdiques generals, en què s'observa, en ocasions, un tractament desigual dels continguts de medicina general i específics bucodentals.

El desenvolupament de l'ensenyament

En general, la tècnica didàctica més emprada per impartir teoria continua sent la classe magistral, en part, a causa del nombre d'alumnes per grup. És poc usual, també a les classes teòriques, emprar un sistema d'aprenentatge basat en la resolució de problemes. Els alumnes posen de manifest la seva disconformitat amb aquesta metodologia docent, que no els permet una participació activa i que es tradueix en una progressiva manca d'interès que comporta elevades taxes d'absència a classe en els últims cursos de la carrera. Aquesta realitat contrasta amb l'actitud d'un petit grup de professors que introdueixen mètodes docents innovadors basats en la resolució de problemes i en tècniques dirigides a l'estimulació del treball personal. Aquesta actitud també és freqüent en molts grups de pràctiques clíniques.

Pel que fa a l'ensenyament pràctic a la titulació, cal diferenciar els crèdits pràctics preclínic i els crèdits i pràctiques clíniques que es desenvolupen a la clínica odontològica universitària, COU. Respecte a les pràctiques preclíniques, en destaca una insatisfacció general per la forma inadequada de les estructures i la grandària dels grups, però, en canvi, es considera un punt fort l'elevada qualitat docent, tant pel contingut de les matèries com per la metodologia didàctica utilitzada. Les pràctiques clíniques, però, constitueixen un punt feble de la titulació, ja que existeix una contradicció entre els requeriments de l'ensenyament clínic i les possibilitats que ofereix la COU, l'orientació de la qual fa difícil assolir els objectius clínics mínims previstos al pla d'estudis.

Pel que fa a la coordinació de l'ensenyament, s'observa una manca d'objectius comuns entre la unitat departamental odontològica i els departaments no dentals. Això comporta encavalcaments i reiteracions en els continguts dels programes. El comitè extern ha insistit en la necessitat d'establir mecanismes de comunicació entre els departaments que comportin una millora en la coordinació dels programes.

La titulació només ofereix un grup per assignatura o crèdits teòrics. Això fa que la grandària dels grups sigui superior a la que seria recomanable i a la que contempla la normativa de la UB. Aquesta normativa estableix un professor per cada 80 alumnes i obliga a desdoblar el grup quan se supera els cent. El nombre d'alumnes per grup de teoria es manté constant a la titulació durant els seus cinc cursos, al voltant de 125 alumnes per classe. La titulació, en canvi, fa un esforç considerable en la reducció d'alumnes a les pràctiques preclíniques i clíniques, de tal forma que la mitjana d'alumnes se situa al voltant de la vintena. Gairebé la totalitat dels alumnes matriculats a l'ensenyament el segueixen a temps complet.

Taula 6. Distribució d'alumnes a les titulacions. Curs 1997/98

	Odontologia, UB
<i>Mitjana d'alumnes per grup de 1r curs</i>	
Teoria	121
Pràctica	19
<i>Mitjana d'alumnes de nou ingrés de 1r curs</i>	
Teoria	95
Pràctica	15
<i>Mitjana d'alumnes per grup 1r cicle</i>	
Teoria	126
Pràctica	20
<i>Mitjana d'alumnes per grup 2n cicle</i>	
Teoria	126
Pràctica	19
Alumnes totals	609
Alumnes equivalents a temps complet	608

Les úniques tutories que existeixen a la titulació són les acadèmiques de les assignatures. No s'han produït evidències durant el procés d'avaluació intern o extern que permetin valorar adequadament el seu funcionament.

Taula 7. Resultats acadèmics. Curs 1997/98

	Odontologia, UB
<i>Taxa d'èxit 1r curs</i>	
1a convocatòria	61%
2a convocatòria	63%
<i>Taxa d'èxit 1r cicle</i>	
1a convocatòria	69%
2a convocatòria	70%
<i>Taxa d'èxit 2n cicle</i>	
1a convocatòria	88%
2a convocatòria	85%
<i>Rendiment acadèmic</i>	
1r curs	74%
1r cicle	80%
2n cicle	96%
Mitjana del nombre de titulats (1996/99)	86
Taxa de graduació	0.75

Les taxes d'èxit i rendiment acadèmic demostren que els resultats acadèmics dels estudiants de la titulació són bons. S'observa també un progrés en les taxes d'èxit i de rendiment dels alumnes a mida que aquests avancen en la titulació. Així, en el primer curs, la taxa d'èxit és lleugerament superior al 60%, augmenta un 10% en el primer cicle i oscil·la entre el 85 i el 88% en el segon. El comportament és similar per al rendiment acadèmic: 74% en el primer curs i 96% durant el segon cicle.

Pel que fa a la política de captació dels alumnes, la Facultat d'Odontologia no duu a terme cap estratègia específica en aquest sentit i s'acull, bàsicament, a les activitats realitzades pel Servei d'Orientació Universitària (SOU). Aquestes accions, a l'igual que les jornades de portes obertes i el Saló de l'Ensenyament, es consideren positives.

Els alumnes de la titulació mostren un gran interès en la gestió de la facultat i els problemes associats a l'ensenyament com ho demostra la seva alta participació en les darreres

eleccions a l'ensenyament –50%, 20 punts per sobre de la mitjana a la UB–, i l'alt percentatge de resposta a l'enquesta de la titulació realitzada durant el procés d'autoavaluació. No obstant això, la participació final en les reunions dels òrgans de gestió de la facultat i els departaments és menor, a causa, probablement, de la inexistència d'accions adequades que facilitin la intervenció dels alumnes. Fóra convenient la creació d'una figura, lligada al deganat de la facultat, que promogué el suport, la motivació i la informació als estudiants.

La satisfacció dels alumnes pel nivell de les pràctiques de primer cicle i preclíniques és general i es considera un punt fort. No obstant això, els estudiants valoren negativament les pràctiques clíniques, tant pel que fa al nombre de pràctiques programades com pel nombre i distribució dels pacients, la seva organització, etc. També són crítics amb l'organització dels grups de teoria i la coordinació entre professors de l'ensenyament.

Professorat

A l'ensenyament d'Odontologia, hi participen 202 professors, dels quals, 148 pertanyen a la unitat departamental d'odontoestomatologia –UDO–, la resta pertanyen a departaments mèdics. Només el 27.4% del professorat de la titulació és numerari –7.7% catedràtics i 19.7% titulars d'universitat–, mentre que el 68% dels professors són associats. Només el 54% dels professors amb docència a la titulació és doctor, un percentatge molt inferior a la mitjana de la UB.

Taula 8. Dedicació docent del professorat. Curs 1997/98

	Odontologia, UB
Professorat Ordinari	27.4%
Catedràtics d'Universitat	7.7%
Titulars d'Universitat	19.7%
Catedràtics d'Escola Universitària	0%
Titulars d'Escola Universitària	0%
Associats	68%
Altres	4.6%

La major part del professorat treballa a temps parcial i només el 14% dels professors de l'ensenyament té una dedicació a temps complet. Aquesta situació és encara més greu a la UDO, on el 98% dels seus professors ho són a temps parcial. El règim de dedicació del professorat és, doncs, clarament, un punt feble de la titulació. Aquest fet és conseqüència de la incompatibilitat que estableix la UB de dedicació docent i pràctica privada d'una activitat professional. El comitè d'avaluació extern va coincidir que el professorat, donat el caràcter de llicenciatura de l'ensenyament, necessita dur a terme una activitat clínica professional per poder desenvolupar de forma correcta i actualitzada la seva docència. Ara bé, aquesta activitat professional hauria de ser complementària i, en cap cas, superior a la seva activitat docent i investigadora –l'activitat principal del professorat– i, aquesta és, en canvi, la situació que es dona actualment.

En general, la dedicació a la titulació dels professors impossibilita el seu compromís a l'hora de participar en els òrgans de govern del centre, de la divisió i de la universitat, i dificulta també la creació d'un departament odontològic.

La relació entre professors i alumnes, excepte en alguna ocasió, és bona i la comunicació és adient i fluida. En general, l'actuació docent del professorat és correcta.

Instal·lacions

Es valora positivament els serveis de la biblioteca, tant pel que fa als fons com a la seva estructura i distribució. No obstant això, es detecten deficiències en el disseny, manteniment i equipament de les aules i la manca d'una aula magna i de sales d'estudis per a l'elaboració de treballs en grup. Igualment, es considera necessària una ampliació de la dotació i els horaris de l'aula d'informàtica.

Els laboratoris de pràctiques de primer cicle i els destinats a les pràctiques preclíniques estan ben equipats i són suficients si es compleixen les previsions de distribució de grups. No sembla favorable que els laboratoris de pràctiques preclíniques de tercer curs estiguin separats de la COU, on els alumnes de quart i cinquè curs realitzen les seves pràctiques.

El punt més feble de la titulació és la clínica odontològica universitària, que no s'adapta a les necessitats docents, ja que la seva finalitat i els criteris d'organització no coincideixen amb els objectius docents pel que fa a l'ensenyament clínic que es contempla en el pla d'estudis. Una de les propostes de millora és donar especificitat i individualitat a la COU i que sigui la direcció facultativa qui programi i organitzi les pràctiques clíniques, ja que són aquestes, i no d'altres, les raons per les quals es va crear la COU.

Relacions externes

En general, el professorat de la titulació manté relacions amb professors d'Europa i Amèrica a títol personal. La Facultat d'Odontologia de la UB manté acords de col·laboració amb set universitats europees dins del programa d'intercanvi Sòcrates/Erasmus. Ara bé, la participació dels alumnes en aquest projecte és molt reduïda. Només un 1% dels estudiants s'ha acollit al programa durant el curs 1999/00. En aquest sentit, seria convenient emprendre accions encaminades a motivar els alumnes perquè participin en aquests projectes i millorar els convenis amb les universitats i establir-ne de nous amb les titulacions més prestigioses en aquest camp.

Investigació

Donada la dedicació docent, majoritàriament a temps parcial, del professorat vinculat a la titulació, la investigació realitzada a la UDO és escassa. Com a conseqüència de la seva dedicació, el professorat no planifica la investigació d'abast institucional, tanca portes d'accés a les fonts de finançament i afavoreix la inexistència de grups de recerca consolidats. No obstant això, es destaca la capacitat d'investigació dels professors a títol individual, fora de la facultat.